

Reyklaust umhverfi er réttur allra – líka þeirra sem ekki reykja

Okkur þykir öllum eðlilegt að búa við takmarkanir á reykingum, geta ferðast með almenningsfarartækjum, komið á opinberar stofnanir, skóla og flogið um víða veröld án þess að vera með tóbaksreyk allt í kringum okkur. Hafa verður samt í huga að þessi árangur náðist ekki án baráttu. Fleiri og fleiri láta í sér heyra, reykingar eru ekki lengur normið, flestir reykingamenn vilja hætta, algengi þeirra var 40,5% árið 1985 og er í dag 22,1%. Reykingar eru ósiður á hröðu undanhaldi.

Tóbaksvarnir hafa tekið mikilum breytingum hér á landi sem og um heim allan á undanförunum árum. Alþjóðavæðing ásamt auknum ferðalögum hefur fengið almenning til þess að bera saman aðstæður og réttindi á milli landa og gera kröfur um frekari aðgerðir. Gro Harlem Brundtland fyrrverandi forstjóri Alþjóðaheilbrigðismálastofnunarinnar (WHO) hvatti til þess að þjóðir heims tækju höndum saman í baráttunni gegn tóbaki. Hún taldi slíkt koma í veg fyrir stórslys í löndum þriðja heimsins þar sem reykingar væru ekki orðnar algengar, en um leið að aðstoða þjóðir sem hefðu verið ofurseldar tóbaki við að losa sig undan þessum sjúkdómavaldi. Fjögurra ára þrotlaus vinna þjóða WHO hefur nú fætt af sér fyrsta alþjóðasáttmálann um heilsuvernd, Alþjóða tóbaksvarnasáttmála Sameinuðu þjóðanna (SP) sem Ísland undirritaði í júní síðastliðnum.

Alþjóðasáttmálinn er mikill sigur fyrir þá sem vinna að tóbaksvörnum. Þjóðir heims hafa snúið bökum saman gegn risafyrirtækjum sem svífast einkis til að geta selt afurðir sínar. Almennigur um allan heim væntir þess að sáttmálinn verði lögfestur hið allra fyrsta.

Tólfta alþjóðaráðstefna tóbaksvarnafólks, Tóbak eða heilsa, var haldin í Finnlandi nýlega. Helsta umræðuefnið var auðvitað Alþjóðasáttmálinn og hvernig ætti að halda áfram starfinu eftir að hann verður orðinn að veruleika. Við vonumst til að fá flestar aðildarþjóðir SP til að staðfesta sáttmálann og hafa alþjóðleg mannréttindasamtök sýnt áhuga á að veita aðstoð til þess að slíkt verði að raunveruleika. Rök þeirra eru að samkvæmt Mannréttindasáttmála SP beri okkur sem hafa staðfest hann að veita öllum m.a. jafnan rétt til lífs, heilsu og frjáls aðgangs að upplýsingum. WHO hefur skilgreint tóbaksreyk sem krabba-

meinsvaldandi efni. WHO, mannréttindasamtök og tóbaksvarnafólk er því sammála um að það samræmist ekki rétti til lífs og heilsu að reykja í grennd við aðra manneskju, síst af öllu börn, það séu mannréttindabrot að blanda krabbameinsvaldandi efni við andrúmsloft og láta aðra manneskju anda því að sér. Sömu aðilar eru sammála því að upplýsa þurfi almenning og þjóðir um starfsemi og lögbrot tóbaksvarnafyrirtækja sem framleiða og dreifa afurð sem drepur milljónir árlega og svífast einkis til að brjóta á bak aftur tóbaksvarnastarf um allan heim með villandi upplýsingum og lögsóknum, meira að segja á litla Íslandi.

Fjölmargar þjóðir, borgir og fylki eru nú að banna reykingar alfarið á öllum vinnustöðum til að vernda starfsfólk og aðra þá sem leita inn á slíka staði. Í mörg ár hefur verið bannað að reykja á veitingahúsum í Bandaríkjunum, nú hafa ýmsar borgir og fylki bannað alfarið reykingar á börum og skemmtistöðum að auki. Vissulega óttuðust menn samdrátt í þessum rekstri enda heldur tóbaksíðnaðurinn því fram að 25% samdráttur verði í rekstri þessara staða við reykibann, en veltuskattar frá ýmsum stöðum í Bandaríkjunum sýna að velta þessara staða hefur aukist við að banna reykingar. Írar bönnuðu alfarið reykingar á öllum vinnustöðum frá 1. janúar 2003, Norðmenn frá 1. júní 2003, Ítalir munu gera það frá 1. janúar 2004, Bretar eru að skoða þessi mál ítarlega. Það er ekki eftir neinu að bíða að við tökum saman höndum með löggjafanum og tryggjum öllu starfandi fólki hér á landi jafnan rétt til reyklauss umhverfis á vinnustað, þar með talið á veitingahúsum, börum og skemmtistöðum. Það er líka skýlaus réttur hvers einstaklings að geta ferðast, snætt, farið á bari og skemmtistaði án þess að þurfa að draga að sér mengandi og heiluspillandi reyk. Læknar og annað heilbrigðisstarfsfólk ætti sérstaklega að láta í sér heyra.

Mikil breyting hefur átt sér stað á Íslandi á fáum árum, það heyrir til undantekninga að reykt sér í grennd við börn og tillitsemi þeirra sem reykja í garð hinna hefur vaxið umtalsvert. Reykingar eru ávannabindandi og það reynist mörgum mjög erfitt að hætta. Einföld hvatning frá lækni er áhrifarík aðferð til að hjálpa einstaklingum til að hætta.

Þorsteinn
Njálsson

Höfundur er heimilislæknir
og formaður
Tóbaksvarnanefndar.